

Yeni İletişim Teknolojilerinin Sosyo-Kültürel Etkileri paneli...

“YAN ETKİLER MEŞRULUK SAĞLIYOR”

İletişim Teknolojileri Ulusal Sempozyumu kapsamında yapılan “Yeni İletişim Teknolojileri’nin Sosyo-Kültürel Etkileri” başlıklı panelde, hızla gelişen iletişim teknolojilerinin toplumsal yansımaları masaya yatırıldı. Prof. Dr. Nurçay Türkoğlu, yeni iletişim teknolojilerinin farklı toplumsal yapılar da farklı kullanımlarına dikkat çekerken, bu teknolojilerin gerçekliği yansıtmındaki rolünü değerlendirdi. Doç. Dr. Nurcan Törenli ise iletişim teknolojilerini yaratan iktidar yapısının, “arzu ettiği etkilerin” yanında bu teknolojilerin “yan etkileriyle” de meşruluk sağladığını savundu. Elektronik Mühendisi Seyit Çankaya, bilgi ve iletişim teknolojilerinin özgürlüklerin genişlemesi ve iletişim olanaklarının çok yönlü olarak artırılmasını sağlamak için olduğu gibi bu tür özgürlüklerin denetim altına alınması için de kullanıldığına dikkat çekti. Aneltech Genel Müdürü Suat Baysan da yeni ürünlerin yaratımında “kültür, altyapı, yeni iş modelleri” konusunda çizilen yol haritasıyla hareket edildiğini söyledi.

Elektrik Mühendisleri Odası (EMO) Adana Şubesi tarafından düzenlenen III. İletişim Teknolojileri Ulusal Sempozyumu kapsamında, “Yeni İletişim Teknolojileri’nin Sosyo-Kültürel Etkileri” başlıklı bir panel gerçekleştirildi. EMO Yönetim Kurulu Yazmanı Cengiz Göltaş’ın yönettiği panele, Marmara Üniversitesi İletişim Fakültesi’nden Prof. Dr. Nurçay Türkoğlu, Ankara Üniversitesi İletişim Fakültesi’nden Doç. Dr. Nurcan Törenli, Aneltech Genel Müdürü Suat Baysan ve Elektronik Mühendisi Seyit Çankaya konuşmacı olarak katıldı.

“Kıskandırıcı Tüketim”

Panelde konuşan Prof. Dr. Nurçay Türkoğlu, iletişim teknolojilerinin gelişiminin küreselleşme sürecini etkileyen en önemli unsurlardan biri olduğunu belirtti. İletişim teknolojilerinin toplumların sahip olduğu kültürel yapı içerisinde farklı şekillerde benimsenerek kullanıldığına işaret eden Türkoğlu, şöyle konuştu:

“Yeni iletişim teknolojileri özellikle Türkiye gibi az gelişmiş gösteriş meraklısı ülkelerde hızla yayılıyor. Örneğin, İskandinav ülkelerinde cep telefonları çok az sayıda ve farklı bir şekilde kullanılıyor. İnsanlar toplum içinde cep telefonları çaldığında utanıyor. Türkiye’de ise kişi borç harç içinde olsa bile elinde çok pahalı bir cep telefonu taşıyabiliyor. Bütün bunlar ‘tüketim kültürü’ ve ‘kıskandırıcı tüketim’ adı altında değerlendiriliyor.”

Medya kültürünün insanların davranış kalıplarını benimsemesine yardımcı olduğuna, ancak bu davranış kalıplarını kaynağından ayırarak insan yaşamına soktuğuna dikkat çeken Türkoğlu, bir kabile toplumunda şef olan kişinin yüzüne maske yapılması töreninin aktarıldığı bir belgesel ile bilgisayarda insana benzeyen oyuncak ya da robotların yaratımının yarattığı etkiyi araştıran bir çalışmayı örnek olarak verdi. Türkoğlu, bilgisayar üzerinden gerçekliğe yakın üretimlerin insanlar üzerinde “tedirginlik” yarattığına dikkat çekerken, gerçekliğin ayrımı noktasında yaşanan karmaşayı anlattı.

Türkoğlu, şöyle konuştu:

“Bu yeni iletişim teknolojileriyle tekellerden, belirli merkezlerden uzakta, çeşitliliğin sağlanması mümkün gibi görünüyor; ama bu olurken bir yandan da şöyle bir uyarıyla karşılaşıyoruz. Gerçekten yeni iletişim teknolojilerinin kullanılması

ile erişilen bilgi çeşitliliği, insanın reel yaşamında, grup ilişkilerinde, insan ilişkilerinde, ikili ilişkilerde çok ciddi sorunlar çıkartabiliyor. Bu sorunlarla karşılaşmamak üzere, doğrudan o teknolojiyle hayatınızı sürdürmeye devam ederseniz de, o uygulamaların sonu gelmiş oluyor. Bir tarafta uygulamaların sonu, bir tarafta yeni iletişim teknolojilerine bağımlı bir hayat. Aslında bu ikisinin de olması şart değil; birlikte uyumlu gidebilmesi gerekir.”

“İstendik ve Yan Etkiler”

Ankara Üniversitesi İletişim Fakültesi’nden Doç. Dr. Nurcan Törenli ise üretilen her teknolojinin toplumların yaşamını doğrudan ya da dolaylı olarak etkilediğini ifade etti. Yeni iletişim teknolojilerinin, insanlar üzerinde istenilen tutumları yaratıp yaratmadığı, istenilen davranış kalıpları oluşturup oluşturmadığının anlaşılması için etki araştırmaları yapıldığını kaydeden Törenli, bu tür araştırmaların reklam verenler açısından büyük önem taşıdığını vurguladı.

Yeni iletişim teknolojilerinin “istendik etkilerin” yanında bazı “yan etkiler” de ürettiğini ifade eden Törenli, “O iletişim teknolojisini üreten, onu o şekilde biçimlendiren iktidar yapısı için bu yan etkiler bir meşruluk süreci oluşturmaya başlar” diye konuştu.

Güney Kore kaynaklı Ohmynews adlı İnternet gazetesi’nin 10 bin muhabiri bulunduğunu belirten Törenli, “Ohmynews, yeni medyanın bireysel üretime uygun bu formatı sayesinde, her bir bireyi, bir içerik toplayıcısı haline getirebilme olanağına sahip artık. Bu olanak sayesinde, eline bir fotoğraf makinesi alan herkes artık potansiyel bir haber avcısı olabilir” dedi. Ohmynews’in herkesin muhabir olmasını sağlamasını, bir “yan etki” olarak değerlendiren Törenli, “istendik etkinin” ise haber üretim sürecinin kurumsal

yapısını bozulması, profesyonel etik anlayışının ve hukuki sürecin ortadan kaldırılması olduğunu ifade etti.

“İletişim Teknolojileri Toplumu Değiştiriyor”

Elektronik Mühendisi Seyit Çankaya ise, bireysel iletişimin, temel insan hakları ve özgürlükleri içerisinde değerlendirilmesi gerektiğini kaydederek, iletişimin, bireylerin bireylerle, bireylerin toplumla olan ilişkilerini etkilediğine dikkat çekti. İletişim teknolojilerin toplumu değiştirdiğini vurgulayan Çankaya “Geçen sene yayımlanan bir araştırmaya göre, toplumu değiştiren 20 tane temel buluşun 13 tanesi elektrik, elektronik ve bilgisayar alanında gerçekleşmiş. Bu buluşların önemli bir kısmı iletişim teknolojilerine yönelik” dedi.

Bilgi ve iletişim teknolojileri, “insanların özgürleşmeleri ve iletişim olanaklarının artırılması” amacıyla geliştirilip kullanılabildiği gibi “bu özgürlüklerin denetimi için de aynı teknolojilerden yararlanıldığını anlatan Seyit Çankaya şöyle konuştu:

“Mikro elektronik, endüstrinin kaydettiği gelişme hızlı olukça, çeşitli ve dramatik oldu. Bugünün bilgisayarları, mikro elektronik entegre devrelere dayalı aletler her yanımızı kaplamış bulunuyor. Otomasyon, robotlaşma, ekonomi ve aynı zamanda hayat tarzları üzerinde ciddi bir etki yaratarak, endüstri ve hizmet sektörlerini dönüştürüyor. Sıvı kristal ekranlardan uydu telefonlarına, cep telefonlarına, fiber-optik teknolojilerine, bunların tümü, her şey, biraz önce o Japonya’daki yapılan örnekte olduğu gibi, yapay kavramları insanla geliştiren teknolojilerin çok büyük bir kısmına, mikro elektronik bilgi ve iletişim teknolojileri büyük ağırlık kazandırmaktadır; teknolojinin içinde özellikle bir ağırlığı bulunmaktadır.

Genelde bilim ve teknoloji, özelde ise iletişim teknolojileri, toplumu,

kültürü, yaşamış anlayışını ve bireyleri çok kısa süre içerisinde etkilemekte, bir yandan da öz-gürleşme adı altında yalnızlığa, ilişkilerin sıradanlaşmasına, kavramların içinin boşaltılmasına aracılık etmektedir. Diğer yandan yeni istihdam olanakları, yeni satılabilir ürün ve pazarlama olanakları ortaya çıkmaktadır.”

Yeni iletişim teknolojilerinin toplumlar ve kültürler tarafından hızla benimsendiğine dikkat çeken Çankaya, bilgi ve iletişim teknolojilerinin hızla gelişmesinin, “bilgi ve iletişim teknolojilerinin ekonomik ve toplumsal etkilerinden dolayı bütün dünyada kritik bir yatırım alanı olarak görülmesi ve teşvik edilmesinden” kaynaklandığını vurguladı.

“Kullanımı Sağlamak Daha Zor”

Aneltech Genel Müdürü Suat Baysan ise, iletişim teknolojilerinin amaca ulaşmak için kullanılan bir araç olduğunu vurgulayarak, yeni ürünler yaratılırken, kültür, altyapı ve yeni iş modelleri konusunda çizilen yol haritasıyla hareket ettiklerini dile getirdi.

Yeni iletişim teknolojileri geliştirmenin zorluklarına değinen Baysan, asıl zorluğu yeni teknolojinin insanlara benimsetilmesi ve kullanılmasını sağlamak olarak tanımladı. Türkiye’nin yeni ürün ve marka yaratmakta başarılı olmadığını kaydeden Baysan, teknoloji üretiminde pazarlama, ürünün şartnamesi, proje fikri, iş geliştirme, üniversite-sanayi ilişkileri gibi konularda yetersiz kaldığını kaydetti. Baysan, ortaya çıkan ürünün ise pazarda dünya markaları karşısında yerini bulamadığını ifade etti. Teknolojik buluşların yaşattığı değişimi “kırılım” olarak adlandıran Baysan, teknolojik gelişmelere paralel olarak yönetim sistemlerinin değiştiğini, ürün çeşitliliğinin ve tüketicilerin seçeneklerinin arttığını söyledi. ◀